

PHÒNG GIÁO DỤC – ĐÀO TẠO.....

TRƯỜNG TIỂU HỌC

SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM

MỘT SỐ BIỆN PHÁP RÈN KĨ NĂNG NHẬN BIẾT PHÉP TU
TỪ SO SÁNH TRONG PHÂN MÔN LUYỆN TỪ VÀ CÂU
LỚP 3 THEO BỘ SÁCH CÁNH DIỀU

Lĩnh vực: ...

Họ và tên tác giả:

Đơn vị:

NĂM HỌC: 202.. – 202...

MỤC LỤC

A. MỞ ĐẦU.....	1
<i>1. Lý do chọn đề tài</i>	<i>1</i>
<i>2. Mục đích nghiên cứu</i>	<i>2</i>
<i>3. Đối tượng nghiên cứu</i>	<i>2</i>
<i>4. Phương pháp nghiên cứu</i>	<i>2</i>
B. NỘI DUNG SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM.....	3
<i>I. Cơ sở lý luận</i>	<i>3</i>
<i>II. Thực trạng vấn đề nghiên cứu</i>	<i>4</i>
1. Về phía giáo viên	4
2. Về phía học sinh.....	4
3. Kết quả của thực trạng trên	4
<i>III. Giải pháp đã sử dụng để giải quyết vấn đề.....</i>	<i>5</i>
1. Dạy đúng quy trình.....	5
2. Dạy phép tu từ so sánh tích hợp qua các môn học khác	6
3. Các dạng bài tập về nhận biết phép tu từ so sánh ở lớp 3.....	8
4. Biện pháp dạy từng dạng bài tập cụ thể.....	9
<i>IV. Hiệu quả.....</i>	<i>17</i>
C. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	19
<i>1. Kết luận</i>	<i>19</i>
1.1. Về phía học sinh.....	19
1.2. Về phía giáo viên	19
<i>2. Kiến nghị.....</i>	<i>20</i>
D. TÀI LIỆU THAM KHẢO	21

A. MỞ ĐẦU

I. Lý do chọn đề tài

“Hiền tài là nguyên khí Quốc gia”, đúng như câu nói nổi tiếng của vị cố Tiên sĩ triều Lê -Thân Nhân Trung, đã được sử sách ghi tạc và mãi là chân lý cho mọi thời đại, bởi nó khẳng định: “ đức- tài” - một kho báu vô giá của của đất nước, dân tộc, con người. Vấn đề chăm lo, nuôi dưỡng và đào tạo nhân tài luôn là mục tiêu đặt hàng đầu và vai trò của giáo dục là vô cùng to lớn. Những con người có đủ đức, đủ tài luôn là kho báu của Tổ quốc. Việc xây dựng và phát triển kho báu ấy chính là mục tiêu của giáo dục.

Trong thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá và Hội nhập quốc tế, mục tiêu của giáo dục đề ra là phải đưa nền giáo dục nước nhà theo kịp nền giáo dục tiên tiến của các nước trong khu vực và trên thế giới, trong đó Tiểu học là cấp học nền tảng, là cơ sở ban đầu cho việc hình thành và phát triển toàn diện nhân cách con người. Để đào tạo thế hệ trẻ đáp ứng được nhu cầu của đất nước trong mỗi giai đoạn, người giáo viên Tiểu học cần tổ chức cho học sinh lĩnh hội được những tri thức, kỹ năng, thái độ cần thiết giúp các em làm hành trang học tiếp lên các cấp trên, hoà nhập vào cuộc sống xã hội. Vốn kiến thức đó đòi hỏi phải được tìm hiểu ở tất cả các môn học mà một trong số đó là phân môn Luyện từ và câu.

Biện pháp tu từ **so sánh** đã chính thức đưa vào phân môn **Luyện từ và câu lớp 3**. Điều đó cũng khẳng định vai trò trách nhiệm của mỗi giáo viên trong việc hình thành cho học sinh kỹ năng nhận biết và sử dụng biện pháp tu từ so sánh. Giúp học sinh phát triển kỹ năng giao tiếp, tạo điều kiện để học sinh phát triển một cách toàn diện. Đồng thời, giúp giáo viên có được các phương pháp rèn luyện học sinh về kỹ năng sử dụng **phép tu từ so sánh**. Đối với học sinh Tiểu học, ngôn ngữ của các em còn nghèo, các em mới chỉ dừng lại ở việc cô hỏi sao thì trò trả lời vậy, thậm chí các em còn nói chưa thành câu, nói trống không. Do vậy, việc rèn cho các em cách diễn đạt đúng, hay, có hình ảnh trong khi nói và viết đòi hỏi người giáo viên phải tâm huyết với nghề, uốn nắn, trau chuốt cho học sinh từng li từng tí. Giúp học sinh biết, vận dụng những điều đã học vào thực tế nói và viết để vốn từ của các em ngày càng giàu hơn, các em biết sử dụng Tiếng Việt một cách

tin cậy nhất. Muốn như vậy các em phải nắm chắc các chức năng của phép tu từ so sánh. Vì vậy, tôi đã đi sâu nghiên cứu và tìm ra **“Một số biện pháp rèn kỹ năng nhận biết phép tu từ so sánh trong phân môn Luyện từ và câu lớp 3 theo bộ sách Cánh diều”**.

2. Mục đích nghiên cứu

- Giúp học sinh tiểu học hiểu được Luyện từ và câu là phân môn thực hành. Nhiệm vụ quan trọng của nó là giúp học sinh tìm từ ngữ, hiểu được vốn từ, từ đó mở rộng vốn từ và vận dụng vào để đặt câu...

- Giúp cho học sinh có lòng yêu phân môn Luyện từ và câu, thường xuyên có thói quen tìm hiểu, trau dồi ngôn ngữ, hiểu và mở rộng vốn từ ngữ phong phú..

- Bản thân tôi đi sâu tìm hiểu thực tế, thực trạng việc dạy, học luyện từ và câu để từ đó giúp học sinh học tốt luyện từ và câu, cụ thể là nhận biết phép tu từ so sánh.

3. Đối tượng nghiên cứu

Nghiên cứu và tìm những biện pháp để giúp học sinh lớp 3 rèn kỹ năng nhận biết phép tu từ so sánh trong phân môn Luyện từ và câu

4. Phương pháp nghiên cứu

a. Nghiên cứu tài liệu

- Nghiên cứu sách giáo khoa Tiếng Việt tập 1, Tập 2; sách giáo viên.
- Đọc các tài liệu sách, báo, tạp chí giáo dục,... có liên quan đến nội dung đề tài.

- Đọc sách giáo khoa, sách giáo viên, từ điển và các loại sách tham khảo.

b. Nghiên cứu thực tế:

- Dự giờ, trao đổi ý kiến với đồng nghiệp về nội dung các tiết dạy có liên quan đến phép tu từ so sánh.

- Tổ chức và tiến hành thực nghiệm sư phạm (Thông qua các tiết dạy của bản thân và giáo viên trong tổ để kiểm tra tính khả thi của đề tài).

- đúc kết rút kinh nghiệm trong quá trình dạy học.

B. NỘI DUNG SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM

I. Cơ sở lí luận

Dạy Tiếng Việt không chỉ dạy tri thức mà quan trọng là dạy kỹ năng sử dụng Tiếng Việt, gắn bó chặt chẽ và hỗ trợ cho việc nói, viết của học sinh. Con người thời đại mới không chỉ cần khả năng diễn đạt đúng, chính xác những gì mình cần nói mà còn phải có khả năng diễn đạt hay, hấp dẫn và có sức thuyết phục cao. Biện pháp so sánh được đưa vào dạy đã phần nào thể hiện rõ quan điểm trên. Phép tu từ so sánh là một vấn đề mới và khó đối với học sinh lớp 3. Mặc dù có cấu trúc đơn giản và gần gũi với học sinh, nhưng nó lại là một hình thức, một phương diện diễn đạt nghệ thuật mà muốn có nó đòi hỏi chúng ta phải trải qua một quá trình tư duy - thao tác tư duy - tưởng tượng - liên tưởng - quan sát... Và để có được những điều kiện trên đòi hỏi con người phải có vốn kinh nghiệm sống, càng nhiều vốn kinh nghiệm sống bao nhiêu thì khả năng liên tưởng, tưởng tượng ra những hình ảnh so sánh càng phong phú, thú vị và độc đáo bấy nhiêu. Học sinh Tiểu học có đủ điều kiện cần thiết để có thể tiếp nhận và sử dụng so sánh trong hoạt động nói, viết của bản thân. Vấn đề đặt ra ở đây là chúng ta phải tổ chức và khơi nguồn như thế nào để các em có thể phát huy được tối ưu khả năng học tập tích cực của mình bằng cách khám phá, tự chiếm lĩnh kiến thức, xử lý tình huống một cách nhanh nhẹn, chính xác. Mặt khác, so sánh có khả năng khắc họa hình ảnh và gây ấn tượng mạnh mẽ, tạo nên những hình ảnh miêu tả sinh động. So sánh được coi là một trong những phương thức tạo hình, gợi cảm hiệu quả nhất, có tác dụng lớn trong việc tái hiện đời sống, hình thành và phát triển trí tưởng tượng, óc quan sát và khả năng nhận xét, đánh giá của con người, so sánh còn có tác dụng làm cho lời nói rõ ràng, cụ thể, diễn đạt được mọi sắc thái biểu cảm. Với những bài thơ, bài văn viết cho thiếu nhi, các tác giả đã sử dụng nghệ thuật so sánh tu từ, dùng hình ảnh này để nói lên hình ảnh khác, nhằm giúp các em hiểu và cảm nhận được các bài thơ, bài văn đều bắt nguồn từ những hình ảnh cụ thể trong cuộc sống. Từ đó, giúp học sinh có khả năng và thói quen quan sát, cảm nhận cuộc sống xung quanh mình vô cùng phong phú, sẽ tạo hứng thú cho các em khi viết văn và ngày càng yêu quý sự “giàu có của Tiếng Việt”.

Vì vậy làm thế nào để dạy tốt phép tu từ so sánh cho học sinh lớp 3 là một vấn đề hết sức cần thiết đối với mỗi giáo viên nhằm nâng cao chất lượng dạy và học.

II. Thực trạng vấn đề nghiên cứu

1. Về phía giáo viên

- Giáo viên dạy theo sách giáo viên và sách giáo khoa mà thiếu sự đầu tư thêm. Đôi khi còn thả nổi việc luyện tập kỹ năng thực hành cho học sinh.
- Trong khi dạy, giáo viên chưa định hướng cho học sinh nhận biết về phép tu từ so sánh.
- Trong quá trình giảng dạy, giáo viên còn ôm đồm, sợ học sinh không hiểu bài nên còn nói nhiều, giảng giải nhiều.
- Đôi lúc giáo viên còn nặng nề về việc truyền thụ kiến thức một cách áp đặt, chưa phát huy tinh thần tự chiếm lĩnh kiến thức của học sinh.
- Chưa mạnh dạn đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức dạy học.

2. Về phía học sinh

- Một số học sinh nắm kiến thức chưa vững, chưa sâu, còn mơ hồ về những hình ảnh so sánh qua hệ thống bài tập.
- Phần lớn các em còn rất lúng túng khi tạo lập một câu nói có hình ảnh so sánh.
- Lứa tuổi các em còn quá nhỏ, do đó vốn từ ngữ của các em còn quá ít, trong khi đó phân môn Luyện từ và câu lại đòi hỏi các em phải có vốn từ phong phú để so sánh trong bài học.
- Một số em còn rụt rè, nói nhỏ do nhút nhát, thụ động, thiếu tự tin, nói viết chưa trọn câu, vốn từ ngữ tiếp thu qua các bài học, môn học chưa cao.
- Khi học xong, học sinh thường không có ý thức vận dụng biện pháp tu từ so sánh trong khi nói và viết, nhất là trong khi tạo lập văn bản.

3. Kết quả của thực trạng trên

Qua kiểm tra bằng cách kiểm tra miệng, kiểm tra viết và hỏi đáp về kỹ năng nhận biết phép tu từ so sánh của học sinh lớp 3D và thu được kết quả như sau:
Tổng số học sinh lớp 3D: 30 em.

Lỗi nhận diện phép so sánh						Lỗi về vận dụng phép so sánh			
Nhận diện sự vật so sánh		Nhận diện các từ so sánh		Nhận diện sự vật được so sánh		Chưa tạo được hình ảnh so sánh hoặc hình ảnh so sánh chưa hợp lý		Chưa cảm nhận được giá trị của phép so sánh	
Đạt yêu cầu	Chưa đạt	Đạt yêu cầu	Chưa đạt	Đạt yêu cầu	Chưa đạt	Đạt yêu cầu	Chưa đạt	Đạt yêu cầu	Chưa đạt
12	18	14	16	12	18	10	20	8	22

Thực trạng trên cho thấy số học sinh nhận biết và sử dụng chưa tốt phép tu từ so sánh khá cao.

III. Giải pháp đã sử dụng để giải quyết vấn đề

1. Dạy đúng quy trình

Để giúp học sinh học tốt dạng bài tu từ so sánh. Bất cứ một bài tập nào, giáo viên cần phải yêu cầu học sinh thực hiện theo các bước sau:

- Đọc kỹ đề bài, xác định đúng yêu cầu của bài, phân tích yêu cầu của bài
- Học sinh làm bài.
- So sánh đối chiếu kết quả của học sinh với đáp án (Giáo viên giúp học sinh lí giải được đáp án của mình).

Ví dụ : Bài tập 2 - trang 37 bộ sách Cánh Diều tập 1

Tìm sự vật được so sánh trong khổ thơ sau:

Trái đất như ngọn đèn tín hiệu

Trở lời sang mùa hè.

Quả cà chua như cái đèn lồng nhỏ xíu

Thấp mùa đông ấm những đêm thâu.

Quả ớt như ngọn lửa đèn dầu

Chạm đầu lưỡi – chạm vào sức nóng.

2. Tìm những sự vật được so sánh với nhau trong các câu thơ sau:

Trái nhót như ngọn đèn tín hiệu
Trở lối sang mùa hè.
Quả cà chua như cái đèn lồng nhỏ xíu
Thắp mùa đông ấm những đêm thâu.
Quả ớt như ngọn lửa đèn dầu
Chạm đầu lưỡi – chạm vào sức nóng.

PHẠM TIẾN DUẬT

- Giáo viên yêu cầu HS đọc yêu cầu của đề bài.
- Giải thích cho học sinh hiểu từ ngữ chỉ sự vật.
- Học sinh gạch chân bằng bút chì dưới từ chỉ sự vật vào SGK
- Học sinh trình bày (Giáo viên có thể hỏi vì sao để học sinh giải thích lí do tại sao em chọn từ đó).
- Giáo viên đưa ra đáp án.

Sự vật so sánh	Từ so sánh	Sự vật so sánh
Trái đất	<i>như</i>	ngọn đèn tín hiệu
Quả cà chua	<i>như</i>	cái đèn lồng nhỏ xíu
Quả ớt	<i>như</i>	ngọn lửa đèn dầu

2. Dạy phép tu từ so sánh tích hợp qua các môn học khác

a. Dạy tích hợp trong phân môn Tập đọc

Khi dạy phân môn tập đọc, giáo viên cần tích hợp, lồng ghép phép tu từ so sánh:

Ví dụ 1: Bài Tập đọc: "Hai bàn tay em" (trang 42 sách Cánh Diều tập 1).

Hai bàn tay em

(Trích)

Hai bàn tay em
Như hoa đầu cành
Hoa hồng hồng nụ
Cánh tròn ngón xinh.

Đêm em nằm ngủ
Hai hoa ngủ cùng
Hoa thì bên má
Hoa ấp cạnh lòng.

Tay em đánh răng
Răng trắng hoa nhài.
Tay em chải tóc
Tóc ngời ánh mai.

Giờ em ngồi học
Bàn tay siêng năng
Nở hoa trên giấy
Từng hàng giăng giăng.

Có khi một mình
Nhìn tay thủ thi:
– Em yêu em quý
Hai bàn tay em.

HUY CẬN

Khi dạy bài Tập đọc: "Hai bàn tay em" (trang 42 sách *Cánh Diều tập 1*). Trong bài này có hình ảnh so sánh như: “Hai bàn tay em như hoa đầu cành”, giáo viên giúp học sinh tự phát hiện ra hình ảnh so sánh trong câu thơ, nhằm tạo hứng thú cho tiết "Luyện từ và câu".

Ví dụ 2: Khi dạy bài Tập đọc “Cửa Tùng”, để giải thích từ ngữ (**chiếc thau đồng, bờ biển Cửa Tùng**) giáo viên tổ chức cho học sinh tìm những câu văn có sử dụng biện pháp so sánh. Học sinh sẽ rất dễ dàng tìm ra câu:

- **Mặt trời như chiếc thau đồng** đỏ ối chiếu xuống mặt biển.
- Người xưa đã ví **bờ biển Cửa Tùng** giống như một **chiếc lược đồi mồi** cài vào mái tóc bạch kim của sóng biển.

Với những câu văn hay như thế, học sinh đã tìm được thì sẽ nhớ rất lâu và vận dụng tốt trong việc viết văn của mình .

b. Dạy tích hợp trong môn Tự nhiên và xã hội

Khi dạy bài “**Các thế hệ trong gia đình**” Giáo viên có thể cho học sinh tìm những câu tục ngữ, ca dao, thành ngữ nói về tình cảm của những người thân trong gia đình có sử dụng biện pháp so sánh như:

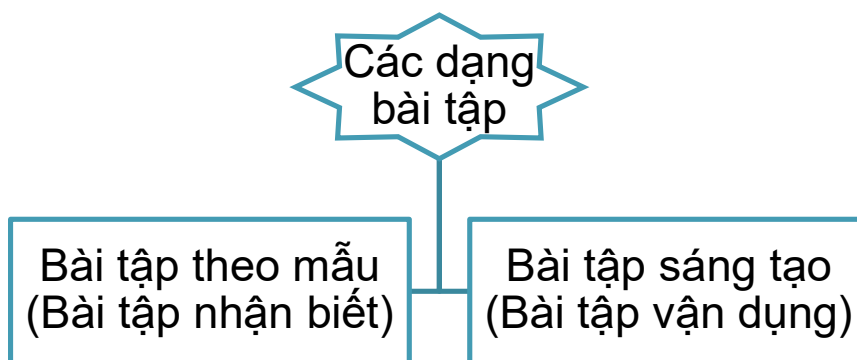
- Anh em *như* thể tay chân.
- Con *hơn* cha là nhà có phúc.
- Công cha *như* núi Thái Sơn
- Nghĩa mẹ *như* nước trong nguồn chảy ra.

c. Dạy tích hợp qua môn Toán

Tích hợp biện pháp so sánh khi dạy Toán qua các dạng về nhiều hơn, ít hơn, Điền dấu $<$, $>$, $=$, So sánh Số lớn gấp mấy lần số bé, Số bé bằng một phần mấy số lớn, ...

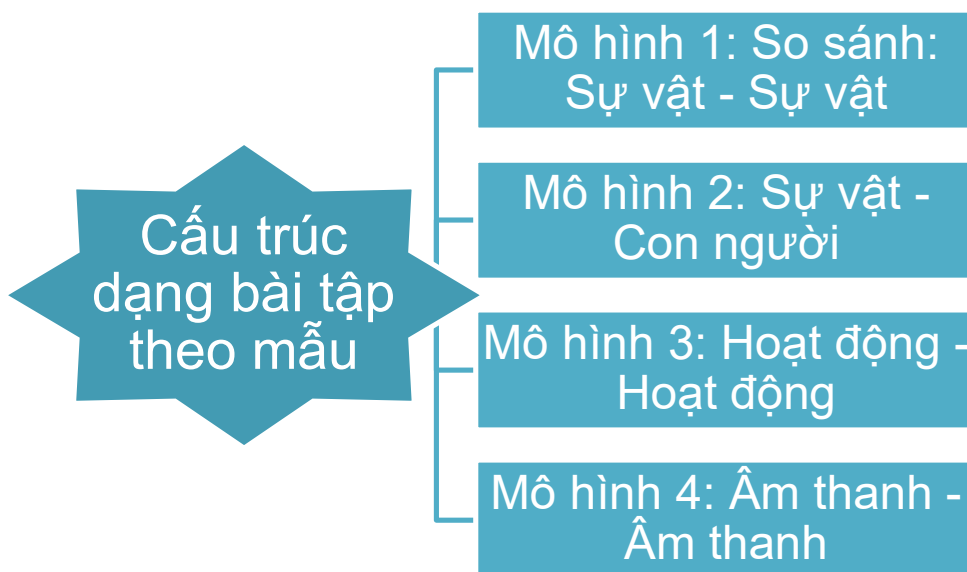
3. Các dạng bài tập về nhận biết phép tu từ so sánh ở lớp 3

Bài tập về phép tu từ so sánh lớp 3 được chia làm 2 dạng:

Dạng 1: Bài tập theo mẫu (bài tập nhận biết)

Giúp học sinh nhận biết các từ chỉ sự vật so sánh. Dạng bài tập này rất đơn giản. Chủ yếu là nhận biết các sự vật so sánh thông qua các bài tập. Dạng này chiếm đa số trong chương trình. Nó được xây dựng dựa trên 4 mô hình sau:

Dạng 2: Bài tập sáng tạo

Dạng bài tập này có tính tư duy, sáng tạo cao hơn. Tuy nhiên, dạng bài tập này trong sách giáo khoa rất ít và được chia thành các dạng sau đây:

4. Biện pháp dạy từng dạng bài tập cụ thể

4.1. Dạng 1: Bài tập theo mẫu (bài tập nhận biết)

Muốn học sinh của mình có một kỹ năng nhận biết phép tu từ so sánh vững vàng đòi hỏi người giáo viên phải có thủ thuật khi hướng dẫn bài mới, để học sinh dễ hiểu dựa vào các mô hình như ta vừa phân tích.

a. Mô hình 1: So sánh Sự vật - Sự vật

- A như B
- A là B

Mô hình này cách nhận dạng rất dễ vì trong câu thường xuất hiện các từ so sánh: như, là, giống, tựa, chẳng bằng, ...

**** Tìm hiểu dạng A như B:***

Dạng này đã xuất hiện ở các bài tập đầu tiên của chương trình và xuyên suốt đến cuối chương trình.

Ví dụ 1: (Bài 1 - trang 43 Sách Cánh diều tập 1):

Tìm sự vật được so sánh với nhau trong các câu thơ, câu văn dưới đây:

? LUYỆN TẬP

1. Tìm từ so sánh trong các câu thơ sau:

- a) Hai bàn tay em
Như hoa đầu cành
- b) Trẻ em như búp trên cành
Biết ăn ngủ, biết học hành là ngoan.
HỒ CHÍ MINH
- c) Ông trăng như cái mâm vàng
Mọc lên từ đáy đầm làng quê ta.
PHẠM ĐÔNG HƯNG

Hai bàn tay em
Như hoa đầu cành.

(Huy Cận)

Trẻ em như búp trên cành
Biết ăn ngủ, biết học hành là ngoan.

(Vũ Tú Nam)

Ông trăng như cái mâm vàng
Mọc lên từ đáy đầm làng quê ta

(Phạm Đông Hưng)

Khi dạy bài tập này, tôi đã thực hiện các bước sau:

- Tổ chức cho học sinh đọc đề. Tìm hiểu xem đề bài yêu cầu gì?
- Để làm tốt bài tập này, tôi đã tổ chức một số phương pháp dạy học nhằm phát huy tính tích cực cho học sinh, giúp các em tự phát hiện những từ chỉ sự vật được so sánh với nhau trong từng câu thơ, câu văn.
- Với ví dụ trên để học sinh nắm và khắc sâu được bài học tôi đã đưa ra hai phương án:

+ **Phương án 1**: Gạch chân các từ chỉ sự vật so sánh trong các câu trên bằng bút chì vào sách giáo khoa. Trong phương án này tôi lựa chọn phương pháp động não nhằm phát huy tính tích cực của học sinh bằng cách tôi yêu cầu cả lớp suy nghĩ tìm và gạch chân dưới những sự vật được so sánh trong các câu thơ, câu văn dưới đây:

TOPSKKN

TẢI MẪU LIÊN HỆ

0833 206 833

CÚ PHÁP: **MÃ SKKN**

(Khách lưu ý không gửi tên đề tài)

PHÍ TẢI: **200K**/Mã (Bao gồm word + powerpoint)

PHÍ RIÊNG WORD: **100K**

THÔNG TIN HỎI ĐÁP:

THÔNG TIN HỎI ĐÁP:

Bạn còn nhiều thắc mắc hoặc muốn tìm kiếm thêm nhiều tài liệu sáng kiến kinh nghiệm mới mẻ khác của Trung tâm TOPSKKN

Liên hệ dịch vụ viết thuê sáng kiến kinh nghiệm

Hoặc qua SĐT Zalo: **0833 206 833** hoặc email: Topskkn@gmail.com để được trợ giúp sớm nhất.